

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า แบ่งเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1. ความ เป็นมาเกี่ยวกับกรมการศึกษาประจำโรงเรียนในประเทศไทย
2. การปฏิบัติงานของกรมการศึกษาประจำโรงเรียน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาเกี่ยวกับกรมการศึกษาประจำโรงเรียนในประเทศไทย

คำว่า "กรมการศึกษา" นี้ได้กำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2464 นับเป็นพระราชบัญญัติประถมศึกษาฉบับแรกของไทย ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2464 พร้อมกันนี้ได้บังคับให้เด็กไทยเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา ตั้งแต่อายุ 7 ปีเต็ม หรือย่างเข้าปีที่ 8 จนถึงอายุ 14 ปีเต็ม (กฎโยธ สากร 2519 : 326) โดยมอบภาระให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการทางการศึกษา ประชาบาล และได้กำหนดหน้าที่กรมการศึกษาไว้ในมาตรา 30 มีรายละเอียดดังนี้

มาตรา 30 ผู้ว่าราชการจังหวัดจะแต่งตั้งกรรมการศึกษาอันประกอบด้วยบุคคลที่สมควรหรือมีคุณสมบัติตามที่ใด เมื่อได้รับมอบอำนาจจากอุปราชหรือสมุหเทศาภิบาลแล้ว หน้าที่ของกรมการศึกษามีดังนี้

1. ในส่วนโรงเรียนประชาบาลที่ประชาชนตั้งให้เป็น เป็นผู้ดูแลงบประมาณบัญชีเงินของโรงเรียนปีละครั้ง และตรวจสอบว่าโรงเรียนใดตั้งอยู่หรืออย่างไร
2. ในส่วนโรงเรียนประชาบาลที่นายอำเภอตั้งให้เป็น เป็นผู้ช่วยนายอำเภอหรือแบ่งเบาหน้าที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของนายอำเภอเมื่อได้รับคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดให้ทำดังนี้ . . . (ราชกิจจานุเบกษา 2464 : 260)

ต่อมาได้มีประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2464 และประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมหลายครั้งดังนี้

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2483 (ราชกิจจานุเบกษา 2483 : 1046-1051)

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2505 (ราชกิจจานุเบกษา
2505 : 24-31)

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2509 (ราชกิจจานุเบกษา
2509 : 15-21)

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2521 (ราชกิจจานุเบกษา
2521 : 5-7)

การแก้ไขเพิ่มเติมกรมพระราชบัญญัติประถมศึกษาดังกล่าวแม้ว่าจะได้กระทำหลาย
ครั้งก็ตาม แต่บทบัญญัติเกี่ยวกับกรรมการศึกษาก็ยังคงมีอยู่เช่นเดิม โดยบัญญัติไว้ใน
หมวดที่ 3 ว่าด้วย โรงเรียนประชาบาล ส่วนที่ 3 การควบคุมโรงเรียนประชาบาล
มาตรา 38 และ มาตรา 39 มีรายละเอียดดังนี้

มาตรา 38 เพื่อประโยชน์แก่การดำเนินการศึกษา ข้าหลวงประจำจังหวัดมี
อำนาจแต่งตั้งและถอนกรรมการศึกษาใดก็ตามที่เห็นสมควร

มาตรา 39 กรรมการศึกษามีหน้าที่

- (1) รับผิดชอบหรือในการจัดและดำเนินการศึกษา
- (2) ตรวจสอบฐานะงบประมาณ บัญชีเงินและสอคล้องความเป็นไปของ
โรงเรียนประชาบาลที่ประชาชนจัดตั้ง
- (3) ช่วยเหลือนายอำเภอในส่วนโรงเรียนประชาบาลที่นายอำเภอจัดตั้ง (ราชกิจจา
นุเบกษา 2478 : 1608-1609)

เมื่อโรงเรียนประถมศึกษาโอนมาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ ในวันที่ 1 ตุลาคม 2523 รัฐมนตรีโยบายที่จะให้ชุมชนมีบทบาทร่วมในการวาง
นโยบายและกระทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออก
ระเบียบ ว่าด้วย การแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.
2525 โดยได้กำหนดเรื่องเกี่ยวกับกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนไว้ในข้อที่ 3-12 ดังนี้

ข้อ 3 ให้มีคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนละ
อย่างน้อย 5 คน แต่ไม่เกิน 15 คน

ข้อ 4 ให้คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาเลือกกรรมการ
คนหนึ่ง เป็นประธานและอีกคนหนึ่ง เป็นรองประธาน และให้ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่หรือ
ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาแห่งนั้น เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยตำแหน่ง

ข้อ 5 การได้มาซึ่งรายชื่อของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา
ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ให้ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการ
โรงเรียน ประชุมปรึกษาคณะกรรมการในโรงเรียนแล้ว เสนอรายชื่อผู้ที่สมควรดำรงตำแหน่ง
กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ให้ประธานกรรมการ การประถมศึกษาอำเภอ
หรือ ประธานกรรมการการประถมศึกษากิ่งอำเภอ เป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง แล้วแต่กรณี

สำหรับกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ให้ผู้อำนวยการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นผู้
ลงนามแต่งตั้ง

ข้อ 6 กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา จะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- (1) เป็นผู้สนใจการประถมศึกษา
- (2) เป็นผู้มีความประพฤติดี

ข้อ 7 กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ควรเลือกจากบุคคล
ต่อไปนี้

- 1) กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่
- 2) ผู้นำทางศาสนาของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
- 3) ข้าราชการของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในท้องถิ่น เช่น ข้าราชการ
ของกรมส่งเสริมการเกษตร กรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กรมการปกครอง ฯลฯ
- 4) ประธานกรรมการศึกษาของหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง
ในกรณีที่โรงเรียนตั้งอยู่ในหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง
- 5) ข้าราชการบำนาญที่มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องถิ่น
- 6) ผู้ปกครองนักเรียน
- 7) ศิษย์เก่าของโรงเรียน
- 8) ประชาชนในท้องถิ่น

ข้อ 8 บุคคลหนึ่งจะเป็นกรรมการในคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน
ประถมศึกษาเกินกว่า 3 โรงเรียนไม่ได้

ข้อ 9 ให้กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาที่มีวาระอยู่ในตำแหน่ง
คราวละ 4 ปี และอาจจะได้รับแต่งตั้งใหม่อีกก็ได้

กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา จะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) เป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือ เสมือนไร้ความสามารถ
- (5) ได้รับความจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(7) คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ คณะกรรมการการประถมศึกษากิ่งอำเภอ คณะกรรมการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ออก

ข้อ 10 ในกรณีที่กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาตำแหน่งใดว่างลง และมีวาระการดำรงตำแหน่งมากกว่าเก้าสิบวัน ให้ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาประชุมปรึกษากับคณะครูในโรงเรียนแล้ว เสนอชื่อผู้ที่สมควรดำรงตำแหน่งแทน และให้ประธานกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ หรือประธานกรรมการการประถมศึกษากิ่งอำเภอ หรือผู้อำนวยการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นผู้แต่งตั้ง แล้วแต่กรณี และให้ผู้ดำรงตำแหน่งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ตนแทน

ข้อ 11 คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนในการกำหนดคแนวทางในการพัฒนา และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- 2) แสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชน หน่วยงาน และส่วนราชการเพื่อพัฒนาโรงเรียน
- 3) เสนอแนะ ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หน่วยงาน และส่วนราชการ เพื่อให้โรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชน หน่วยงาน ส่วนราชการ และการพัฒนาท้องถิ่น
- 4) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษามอบหมาย

ข้อ 12 คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ควรจะประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละหนึ่งครั้ง แล้วรายงานให้คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอหรือคณะกรรมการการประถมศึกษาถึงอำเภอ แล้วแต่กรณี สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ให้รายงานต่อผู้อำนวยการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

การประชุมของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะถือว่าเป็นองค์ประชุม

การปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน

ในเรื่องนี้จะแยกกล่าวเป็น 2 ตอนคือ การปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาในต่างประเทศและการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย

การปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาในต่างประเทศ

ก๊อ สวัสดิ์พาณิชย์ ได้อธิบายลักษณะการบริหารการศึกษาแบบกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นของสหรัฐอเมริกา สรุปได้ว่า องค์การท้องถิ่นเป็นผู้จัดการศึกษาเองนับตั้งแต่การสร้างโรงเรียน การจ้างครู การจัดหลักสูตร การวัดผลและกำหนดแบบเรียน องค์การท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบเองทั้งสิ้น โดยแต่งตั้งกรรมการศึกษาไปดำเนินการแทน มีหน้าที่วางแผนการศึกษาและควบคุมการศึกษา อาศัยองค์การอาชีพ เช่น สมาคมครู สมาคมบริหารการศึกษา เป็นต้น (อ้างใน ธนุ แสงศักดิ์ และ ช่าง บัณฑิต 2509 : 42)

ราล์ฟ อี. โจนส์ (วารสารประชาบาล 2512 : 2-3) กล่าวถึง การจัดการศึกษาในสหรัฐอเมริกา สรุปได้ว่า ชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ ให้การสนับสนุนโรงเรียนของเขาเอง โรงเรียนจัดตั้งขึ้นจากทรัพยากรของชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ ภาษีเพื่อการดำรงรักษาและดำเนินงานของโรงเรียน ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินงานผ่านหน่วยงานของท้องถิ่นในเรื่องต่อไปนี้

1. เลือกตั้งคณะกรรมการของโรงเรียน (School Board)
2. จ้างหรือเลิกจ้างครูน้อยและครูใหญ่
3. พิจารณากำหนดวันเปิด-ปิดโรงเรียน

4. พิจารณากำหนดวันเรียนของแต่ละเทอม
5. เลือกวิชาที่ใสสอนในโรงเรียน
6. เลือกหนังสือที่ใสในโรงเรียน
7. อื่นๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียน

สำหรับการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาของประเทศญี่ปุ่น จะมีคณะกรรมการท้องถิ่นทั้งในระดับจังหวัดและเทศบาลเป็นผู้ออกระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือคำแนะนำเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนและกำรดำเนินการต่างๆ ของโรงเรียน ดังนี้

- 1) การจัดหาและชำระรักษาอาคารสถานที่ และอุปกรณ์ต่างๆ
- 2) เกี่ยวกับบุคลากร เช่น การบรรจุ แต่งตั้ง การมอบหมายงาน การลา ตลอดจนเดินทางไปราชการ
- 3) การจัดห้องเรียนและการบริหาร
- 4) กิจกรรมการเรียนการสอน แผนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 5) การเข้าเรียน
- 6) การใช้สื่อการเรียนการสอนตลอดทั้งการบำรุงรักษาและปรับปรุง
- 7) การกำหนดวันหยุดและการเปลี่ยนแปลงเวลาเรียน
- 8) การดำเนินการเกี่ยวกับอาหารกลางวัน

นอกจากนี้ คณะกรรมการศึกษายังมีหน้าที่ในด้านกรณีพิเศษแนะนำ ช่วยให้การบริหารโรงเรียนและกิจกรรมต่างๆ ใ้ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ 2529 : 33)

การปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย

ได้มีผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย ไว้ดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2525 : 16-17) กล่าวถึง การปฏิบัติงานในหน้าที่ของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา สรุปได้ว่า กรรมการศึกษา เป็นผู้ให้คำแนะนำ แสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งต่างๆ เป็นผู้ประสานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อโรงเรียนจะได้จัดการศึกษาให้สนองความต้องการของชุมชน ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

หนังสือ ทันทาคินทร์ (2525 : 67-68) สรุปงานในหน้าที่ของกรรมการศึกษา ในการเสนอแนะนโยบายให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนโดยทั่วไป ดังนี้

1. กรรมการศึกษามีหน้าที่ให้คำแนะนำในการกำหนดนโยบายและทิศทางในการพัฒนาโรงเรียน ตลอดจนการเสนอแนะในการจัดโรงเรียนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ภายในขอบเขตแนวนโยบายการศึกษาของประเทศหรือของจังหวัด
2. กรรมการศึกษาช่วยเหลือในการแก้ปัญหาทางประการที่โรงเรียนประสบอยู่ และต้องการความช่วยเหลือจากชุมชน เช่น การช่วยเหลือด้านโครงการอาหารกลางวัน การปรับปรุงอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียน
3. กรรมการศึกษาช่วยเป็นตัวแทนของโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ช่วยให้ประชาชนเข้าใจจุดหมายในการดำเนินงานของโรงเรียน ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือแก่โรงเรียน เช่น ช่วยดูแลความประพฤติของนักเรียน

นอกจากความคิดเห็นของนักวิชาการดังกล่าวที่มีต่อการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทยดังกล่าวแล้ว เติม แยม เสมอ (2525 : 1) ยังได้สรุปหน้าที่ของกรรมการศึกษา ไว้ดังนี้ กรรมการศึกษาทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา เสนอแนะและประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หน่วยงาน และส่วนราชการ แสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชนเพื่อพัฒนาโรงเรียนและท้องถิ่น

จากแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาในต่างประเทศ และการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาในประเทศไทย พอสรุปได้ว่า คณะกรรมการศึกษาในต่างประเทศปฏิบัติหน้าที่ส่วนใหญ่ในด้านการวางแผน และการควบคุมการจัดการศึกษาของโรงเรียน สำหรับคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย จะมีหน้าที่หลัก 2 ประการคือ หน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนเพื่อพัฒนาโรงเรียนและพัฒนาท้องถิ่น และมีหน้าที่ค้นหาทรัพยากรเพื่อนำไปสนับสนุนการบริหาร

สำหรับการปฏิบัติงานในหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย ได้มีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานหลายประการ ดังนี้

เกรียง เอี่ยมสกุล ได้ให้ข้อสังเกตว่า กรรมการศึกษาที่แต่งตั้งขึ้นตาม กฎหมายส่วนมากจะมีการประชุมกันหรือทำงานกันเฉพาะในระยะแรกๆ เท่านั้น กาลเวลา ล่วงไปจะขาดการปฏิบัติงานตามหน้าที่ จึงได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่โรงเรียน ควรได้รับการสนับสนุนจากกรรมการศึกษา ดังนี้

- 1) ขอความคิดเห็นในการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียน
- 2) เป็นสื่อสัมพันธ์ในอันที่จะเผยแพร่แนวความคิดใหม่ๆ หรือเจตนารมณ์ของ โรงเรียนไปยังผู้ปกครอง
- 3) ช่วยจัดสวัสดิการให้แก่เด็กหรือช่วยเหลือเด็กที่มีอุปสรรคในการศึกษา
- 4) ให้สวัสดิการหรือความคุ้มครองแก่ครู เพื่อให้ครูมีความรู้สึกอบอุ่น มีกำลังใจในการทำงานในท้องถิ่น
- 5) เป็นกำลังสนับสนุนการดำเนินงานหรือการประกอบกิจกรรมของโรงเรียน เป็นครั้งคราว
- 6) ช่วยเหลือจัดหาวัสดุหรือวัสดุให้แก่โรงเรียนตามความจำเป็นตามความสามารถที่จะช่วยได้ (เกรียง เอี่ยมสกุล 2511 : 38-40)

วีโรจน์ พูลสุข กล่าวว่า เมื่อพิจารณาการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการศึกษา ประจำโรงเรียนแล้ว กรรมการศึกษามีได้มีการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง และโรงเรียน ก็มีได้มองเห็นประโยชน์จากกรรมการศึกษามากนัก ถ้าโรงเรียนมิได้เอาใจใส่เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านกรรมการศึกษาของโรงเรียนแล้ว ความล้มเหลวย่อมจะเกิดขึ้น ดังนั้น โรงเรียนจำเป็นจะต้องเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านกรรมการศึกษาดังนี้

1. ครูใหญ่จะต้องทำหน้าที่ เป็นเลขานุการ คณะกรรมการศึกษา
2. ครูใหญ่ต้องทำหน้าที่ ประคับประคองการประชุมให้ดำเนินไปได้ เพราะ ระยะแรกกรรมการศึกษาอาจยังไม่เข้าใจในวิธีการต่างๆ
3. ทางโรงเรียนต้องทำการชี้แจงให้กรรมการศึกษา เข้าใจถึงโครงการและ การดำเนินงานอย่างละเอียด
4. คณะครูนอกจากครูใหญ่ซึ่งทำหน้าที่ เลขานุการอยู่แล้ว ควรมีส่วนร่วมหรือ ส่งผู้แทน เข้าร่วมประชุมในฐานะผู้สังเกตการณ์ด้วย แต่ไม่มีสิทธิ์ออกเสียงใดๆ ทั้งสิ้น
5. ทางโรงเรียนต้องพร้อมและยินดีที่จะรับมติใดๆ ที่คณะกรรมการศึกษาได้

ตกลงในที่ประชุมไปดำเนินการ แล้วรายงานผลให้ที่ประชุมทราบในคราวต่อไป
(วิโรจน์ พูลสุข 2499 : 114)

สุรมนัส (วารสารประชาบาล 2521 : 18-19) กล่าวถึงการดำเนินงานของ
กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาพร้อมกับให้ข้อเสนอแนะต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้
ในคํานงานในหน้าที่ของกรรมการศึกษานั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการช่วยในด้านการหาเงินให้
แก่โรงเรียน เช่น หาเงินสมทบเป็นค่าก่อสร้างอาคารเรียน การจัดซื้ออุปกรณ์การศึกษา
การจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน ถ้าโรงเรียนใดได้กรรมการศึกษาที่มีความเสียสละ
กิจการของโรงเรียนนั้นก็เจริญก้าวหน้า ตรงข้ามถ้ากรรมการศึกษาไม่มีความเสียสละ
ก็เป็นการยากที่โรงเรียนจะได้รับความช่วยเหลือ ยิ่งกว่านั้นการถอดถอนกรรมการศึกษา
บางคนที่ไม่มีความเหมาะสม ไม่ปฏิบัติหน้าที่ ก็เป็นความลำบากใจอย่างยิ่งสำหรับ
โรงเรียนเพราะต้องกระทำอย่างระมัดระวังไม่ให้กระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้ถูกถอดถอน
เท่าที่ปฏิบัติกันมากรรมการศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้งจึงมักเป็นกรรมการตลอดชีพ กล่าวคือ
หากไม่ถึงแก่กรรมหรือย้ายภูมิลำเนา ก็มักจะไม่ถูกถอดถอนออกจากหน้าที่ ท่านผู้นี้ได้เสนอ
แนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานด้านกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนไว้ 2 ประการคือ

1) ให้มีการกำหนดวาระของการดำรงตำแหน่งแล้ว เสนอชื่อแต่งตั้งใหม่เมื่อ

ครบวาระ

2) ให้มีการพิจารณาให้สิทธิทางคํานวณสวัสดิการต่างๆ บ้างตามสมควร เช่น
สิทธิบางประการเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร ถ้าช่วยเหลือการศึกษาบุตรเป็นบางส่วน
 เป็นต้น

นพพงษ์ นฤจิตราคุลย์ (2525 : 33) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง
กรรมการศึกษากับโรงเรียนไว้ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและเป้าหมายทางการศึกษาของโรงเรียน
2. มีส่วนร่วมในการพัฒนาแผนงานของโรงเรียน
3. สนับสนุนให้หาทางช่วยเหลือโรงเรียนด้านการเงิน
4. เคารพในความคิดเห็นที่มีเหตุผลและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมของคณะ

กรรมการ

5. เปิดโอกาสให้คณะกรรมาธิการศึกษาแสดงออกในงานสำคัญๆ ของโรงเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของกรมการศึกษา ได้มีผู้ศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

ประจักษ์ ลุนราศรี ได้ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของกรมการศึกษาโรงเรียน-ประชาบาล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เมื่อ พ.ศ. 2524 ได้สรุปว่าการปฏิบัติหน้าที่ของกรมการศึกษาส่วนมากได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนด้านแรงงาน การเงิน และให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครูใหญ่และคณะครู ส่วนหน้าที่ด้านอื่นๆ ปฏิบัติเป็นครั้งคราวหรือปฏิบัติน้อยมาก (ประจักษ์ ลุนราศรี 2524 : 2)

ดนอม สุขสง่าเจริญ ได้ศึกษาบทบาทของกรมการศึกษาต่อการพัฒนาโรงเรียนประชาบาลเขตจังหวัดสกลนคร สรุปได้ว่า กรมการศึกษามีบทบาทในการพัฒนาโรงเรียนด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมในระดับปานกลาง กรมการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีบทบาทในการพัฒนาโรงเรียนรวมทั้งมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน (ดนอม สุขสง่าเจริญ 2525 : 107-116)

เปลียน ศิริรังสรรค์กุล ได้สรุปบทบาทของกรมการศึกษาในทัศนะของครูและกรมการศึกษาว่า กรมการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นอย่างมาก เช่น การให้ความร่วมมือกับครูใหญ่และครูเพื่อปรับปรุงโรงเรียน ให้คำปรึกษาหารือในการจัดและดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมทางการศึกษา ส่วนหน้าที่อื่นๆ ได้ปฏิบัติเป็นครั้งคราวหรือน้อยมาก (เปลียน ศิริรังสรรค์กุล 2527 : 98)

โยทะกา แก้วปลั่ง ได้ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของกรมการศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า กรมการศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาโรงเรียนมากที่สุด ส่วนการให้คำปรึกษาแนะนำได้ปฏิบัติน้อย เพราะกรมการศึกษาส่วนมากคิดว่าไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรงเรียนเท่าครู (โยทะกา แก้วปลั่ง 2529 : 65)

ในขณะที่ทำการวิจัยเรื่องนี้ ยังไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของกรมการศึกษาในแนวคิด มีเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโรงเรียน เช่น งานวิจัยของ เอลิงศักดิ์ พิทยาน (2520 : 20) สรุปได้ว่า การให้ความร่วมมือของชุมชนต่อโรงเรียนอยู่ในระดับต่ำ และระบุว่า การที่ประชาชนร่วมมือในการ

เสียสละเงิน แรงงาน หรือสิ่งอื่นๆ ให้แก่โรงเรียน เกิดจากการชักจูงของครูเป็นส่วนใหญ่

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นว่า กรรมการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในค้ำนต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้โรงเรียนได้ดำเนินกิจการ ส่งเสริมความก้าวหน้าของการศึกษา โดยให้ความคิดเห็นและชักจูงให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนสนับสนุนนโยบายของรัฐที่ต้องการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น หากกรรมการศึกษาได้มีการปฏิบัติหน้าที่ที่สมบูรณ์ตามที่กำหนดไว้ โรงเรียนก็น่าจะได้รับการสนับสนุนจนพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายได้ เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและปัญหาในการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษา ผู้วิจัยจึงทำการศึกษากิจการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย การแต่งตั้งกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2525 ดังนี้

1. ให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนในการกำหนดแนวทางพัฒนาและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน เช่น เสนอข้อคิดเห็นต่างๆ แก่ผู้บริหารและครู
2. แสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชน หน่วยงาน และส่วนราชการ เพื่อพัฒนาโรงเรียน ได้แก่ การจัดหาเงิน แรงงาน วัสดุหรือวัตถุ สนับสนุนการบริหารโรงเรียนตามความจำเป็น
3. เสนอแนะและประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หน่วยงานและส่วนราชการ เพื่อให้โรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการบริการแก่ชุมชน หน่วยงาน ส่วนราชการ และการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ ส่งเสริมให้โรงเรียนให้บริการทรัพยากรของโรงเรียนแก่ชุมชน หน่วยงาน และส่วนราชการ ตลอดจนมีส่วนร่วมเสริมสร้างความเป็นอยู่ของประชาชนค้ำนการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม อนามัย การเมือง และการปกครองระบอบประชาธิปไตยในชุมชน
4. แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กรรมการศึกษามอบหมาย ได้แก่ การประชุมเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อสอดคล้องดูแล และพัฒนาทรัพยากรของโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนการบริหารโรงเรียน